

Denominalisatie, het ontbreken van de eigenaam

Als een verhaal begint met de handeling van een persoon wordt deze persoon met zijn eigenaam geïntroduceerd. Als deze persoon daarna weer handelend optreedt, kan volstaan worden met de aanduiding van het persoonlijk voornaamwoord 'hij' of 'zij'.

Soms echter wordt bij de aanvang van het verhaal de handelende persoon alleen maar met het persoonlijk voornaamwoord aangeduid, en volgt de eigenaam pas later. De schrijver laat in eerste instantie de naam van de persoon weg. Wat de reden hiervoor is, daar kunnen we alleen maar naar gissen. Wil de schrijver hiermee aangeven dat deze persoon zich verborgen houdt? Moeten de aanvankelijke gebeurtenissen geheim blijven? Of stelt deze persoon weinig voor? In de Tenach vinden we op verschillende plaatsen voorbeelden van dit taalverschijnsel. Enkele voorbeelden worden hieronder genoemd en ook wordt besproken wat de betekenis van zo'n bijzonder taalgebruik in het betreffende verhaal kan betekenen. (De citaten hieronder zijn uit de NBV).

-In Genesis 31:1-2 staat:

Eens hoorde hij Labans zonen zeggen: Jakob heeft onze alles wat hij bezat afhandig gemaakt, al zijn rijkdom heeft hij verworven ten koste van onze vader. Ook merkte Jakob dat Laban niet meer zo vriendelijk tegen hem was als voorheen.

Waarom begint vers 1 niet met de eigenaam 'Jakob', maar met 'hij hoorde'? Een mogelijke verklaring kan zijn dat het gepraat van zijn zwagers via anderen aan Jakob bekend werd. Het werd niet rechtstreeks tegen hem gezegd.

-In 1 Samuel 21:1-2 staat:

Daarop ging David weg en Jonatan keerde terug naar de stad. David begaf zich naar Nob, naar de priester Achimelech. Deze kwam hem ongerust tegemoet en vroeg: 'Waarom bent u alleen, waarom is er niemand bij u?'

Maar vers 1 in de grondtekst is: *En hij stond op en hij ging en Jonathan ging de stad binnen.* En in vers 2 wordt David pas met name genoemd: *En David ging Nob in.*

Dat David in vers 1 niet met zijn naam aangeduid wordt kan te maken hebben met het feit dat hij op de vlucht is voor koning Saul. Alles wat hij doet moet geheim blijven. Door Davids naam niet te noemen lijkt de schrijver weer te geven dat David anoniem wil zijn.

-In 2 Samuel 4:1-2 en 5 staat:

Sauls zoon Isboset gaf alle moed op toen hij hoorde dat Abner in Hebron was vermoord. Heel Israël was ontredderd.

Isboset was koning van Israël geworden na de dood van zijn vader Saul. Toen hij hoorde dat zijn legeroverste Abner vermoord was, zonk de moed hem in de schoenen. Vandaar dat de schrijver in vers 1 het alleen heeft over 'De zoon van Saul (en níet 'Isboeth') gaf alle moed op. De eigenaam 'Isboset' laat hij helemaal weg. Ook in vers 2, waar het gaat over dienaren van hem, staat weer alleen 'de zoon van Saul', en wordt de naam Isboset opnieuw vermeden. Pas in vers 5 wordt hij genoemd, en dat in verband met zijn huis waar hij siësta houdt. Isboset wordt door de schrijver getekend als een weinig doortastende koning, en zonder Abner, zijn legeroverste, vervalt hij helemaal tot passiviteit. Door hem alleen aan te duiden als 'zoon van Saul', laat de schrijver duidelijk merken dat hij erg passief was.

In 1 Koningen 12: 31 en 32a staat:

Jerobeam liet tempels bouwen op de offerhoogten en stelde priesters aan die niet tot de nakomelingen van Levi behoorden, maar afkomstig waren uit alle groepen van de bevolking. Ook stelde hij op de vijftiende dag van de achtste maand een feest in dat leek op het feest in Juda.

In tegenstelling met wat de NBV21 weergeeft begint vers 31 met ‘hij’, en niet met ‘Jerobeam’. In vers 31 staat twee keer ‘en hij maakte’, en pas vers 32 begint met ‘en Jerobeam maakte’.

Waarom wordt de hoofdpersoon pas bij de derde keer dat hij iets maakte met zijn naam genoemd? Is het omdat het maken van het feest het belangrijkste is? Het maken van tempels en het (tot) priester maken van niet-Leviëten waren voorwaarden om een feest te kunnen houden.

Een ander mooi voorbeeld is het ontbreken van de eigennaam ‘Ismaël’ in Genesis 21. Daar is Izaäk geboren, de zoon van Abraham waar Gods verbond mee verder gaat. En dan moet Ismaël, Abrahams oudste zoon, weg, in opdracht van Sara en God. Nu Izaäk er is, is er geen plaats meer voor Ismaël. Hij wordt niet alleen weggestuurd maar eigenlijk al uit het verhaal weggelaten.

En nu een geval waar beslist geen sprake is van denominalisatie:

In Jesaja 25:8 staat:

De dood verslindt voor altijd, maar de Here God zal tranen van elk gelaat afwissen en hij zal de schande van zijn volk wegdoen van op de aarde, want de Heer heeft gesproken.

In vrijwel alle (niet-Joodse) vertalingen wordt ‘Here God’ als onderwerp gelezen bij het werkwoord ‘verslinden’: *De Here God verslindt de dood voor eeuwig*. Maar dan had het onderwerp ‘Here God’ al bij het werkwoord ‘verslinden’ gestaan. Er is geen enkele reden om zoiets triomfantelijks in de uitdrukking ‘de Here God verslindt de dood voor eeuwig’ de naam van God weg te laten. Hier is ‘Here God’ alleen onderwerp bij het tweede deel, en ‘de dood’ onderwerp bij het eerste deel.

De conclusie uit deze voorbeelden kan zijn dat een schrijver door denominalisatie toe te passen een bepaalde kleur wil geven aan een verhaal, en met name de hoofdpersoon op een bepaalde manier wil belichten.